

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Truman je zopet govoril!

Ko smo pisali uvodnik za zadnjo sredo (Po Hitlerjevi poti...), se nam še sanjalo ni, da se v Washingtonu pripravljajo nov in sicer gigantni skok v smer, po kateri je Hitler zapalil drugi svetovni požar. Tisti uvodnik smo pisali v petek. V soboto je v Charlestonu, S. C., govoril bivši državni tajnik James F. Byrnes o "veliki nevarnosti" in urgiral Washington na takojšnjo upostavitve vojne nabornega zakona in podvrženje vseh mladeničev obveznemu vojaškemu vežbanju. V nedeljo sta po radiu strašila z vojno znanja vojna hujskača Walter Winchell in Drew Pearson. V ponedeljek pa je prišla vest iz Washingtona, da bo predsednik Truman v sredo nastopil na skupnem zasedanju obeh kongresnih zbornic z izredno važnim govorom.

Vse se je zgodilo v taki naglici in v taki hysteriji kakor da bi neke že treskale atomske bombe. Vse ozračje je bilo preplavljeno in nasičeno s hysterijo, kakor da bo Amerika vsak čas napadena. Nekaj groznega se nam obeta. Sploh bo ves svet vsak čas pohruštal zmaj strašnega — kooomunizma. Ameriško ljudstvo se naj pripravi na najhujše, kajti preti mu stokrat, tisočkrat groznejši sovražnik kakor je bil nemški nacizem ali zahrbtni japonski fašizem.

Zivčna vojna prvega reda, kakršno so znali ustvarjati le nemški naciji s Hitlerjem in Goebbelsom na čelu.

Ne vemo, da-li so Byrnes, Winchell in Pearson dobili navodilo iz merodajnih washingtonskih krogov, da naj pripravijo psihološki teren za Trumanov nastop pred kongresom. Toda čeprav niso dobili takega namiga, so svojo "nalogo" vseeno izbržno izvršili. Byrnes je sicer v tistem govoru tajil, da bi o svojem predmetu prej kaj govoril z Washingtonom. Ako ni, tedaj je bil to čudovit primer "telepatije"! Winchella in Pearsona mi sicer ni smiselno slišati, toda prvi je še Mrs. Eleanor Roosevelt toliko zastrašila, da je drugi dan o tem napisala članek v svoji koloni "My Day" in svarišila deželo pred takim vojnim hujskanjem. Pearson pa je prišel v svoji koloni v Chicagu Sun-Timesu K. M. Landis. Ampak v resnici je dežela natrpana z Winchelli, Pearsoni in Byrnesi. Teh je vsak dan več. In v tem je tudi vsa nevarnost. Ameriki v resnici ne preti nobena nevarnost. Ne od strani Rusije niti od kake druge države. Tragična resnica pa je, da Amerika naglo postaja veliko žarišče in kosišče vojne nevarnosti.

Največji dokaz te velike nevarnosti je zadnji Trumanov govor pred kongresom. Njegov govor, ki je bil očitno sestavljen v državnem departmentu, je bil od začetka do zadnjih par stavkov bučno rožljanje s sabljo, odnosno z atomsko bombo. Ako bi bil kdo še pred par leti dejal — da ne posegamo dalje v zgodovino — da bo kak ameriški predsednik kdaj v dogledni bodočnosti imel pred kongresom v mirnem času militaristično tako hujskajoč, grozilen, podžigalen in machiavelski govor kakor je bil ta Trumanov govor, bi mu rekel vsak trezno misleč državljani, da je norec, da vidi prazne strahove, da ne pozna ameriške zgodovine, da obrekuje Ameriko. Edino kar je v tem govoru manjkalo, je bila zahteva, naj kongres Rusiji in njenim "satelitom" takoj napove aktualno ali "vročo" vojno.

Na podlagi tega vojnohujskaškega govora je Rusija kriva vsega. Edino Rusija je proti sklenitvi "poštenega in pravičnega" mira. Edino Rusija na vseh koncih in krajih sabotira Združene narode in jim meče polena pod noge s svojimi veti. Rusija je tista dežela, ki ograja vse svet, posebno pa miroljubno in demokratično Ameriko. Požrla je že vso vzhodno in jugovzhodno Evropo, zdaj hoče pa pogoltniti še Finsko, Italijo in vso zapadno Evropo. Povsod je zatrla slehergo nit demokracije in uboge narode vkljenila v verige "policijske" države.

Na drugi strani ameriška vlada "iskreno" deluje za "pošten in pravičen" mir. "Iskreno" in "nesebično" sodeluje v Združenih narodih in bo enako delovala tudi v bodoče. Sree pa se ji trga, ko vidi sovjetsko gaženje polovice Evrope, kjer je njena najnovjša žrtve postala do nedavnega demokratična Čehoslovakija. Najslabše je pa to, ker Rusija grozi požrti vso ostalo Evropo, najprej seveda Italijo, kjer bodo 18. aprila važne volitve in sicer komunisti dviga svojo pošastno glavo. Tega pa Amerika ne sme nikdar dovoliti! Zato mora kongres hitro, brez vsakega odlašanja sprejeti Marshallov načrt, obenem pa zopet uveljaviti vojaško konškrpcijo in uvesti obvezno vojaško vežbanje.

To je v jedru smisel Trumanovega govora, spisan v tonu cinično-histeričnih groženj in podžiganja in vojne hujskanja in rožljanja. Razen aktualne napovedi vojne ni še noben najvišji predstavnik kakšne vesilele tako provokativno in histerično napadel kake druge vesilele. V preteklosti bi tak govor sigurno pomenil takojšen diplomatski prelom s strani napadene vlade in lahko tudi napoved vojne. Rusija tega seveda ne bo storila, ker ni sposobna za oborožen spopad z mogočeno Ameriko in tudi si ne želi vojne, ker jo je na svojih tleh dovolj okusila! Ako bi na drugi strani imel Stalin podoben govor, bi najbrže takoj začele padati atomske bombe na Rusijo.

Da se sedanji krmarji ameriške vlade mrzlično na to pripravljajo, danes ne more biti o tem nobenega dvoma. Ako se ameriško ljudstvo ne zdrami, odrese hysterije in strupa ter te vojne krmarje požene z vlade, tedaj bo krivo enakoga greha ko nemško ljudstvo, ki je tudi slepo sledilo Hitlerju v vojno.

Oziroma če bo, kajti tukaj imamo še toliko svobode, da se še lahko upiramo onim temnim silam, ki hočejo v svoji reakcionarni zakrknjenosti pogubiti Ameriko in svet. V Nemčiji po prihodu Hitlerja na krmilo niso imeli več te prilike.

Kot je razvidno iz drugega Trumanovega govora, ki ga je imel isti dan v New Yorku na neki irski slavnosti, nameravajo ameri-

Glasovi iz naših naselbin

Vprašanje davkov v stari domovini

Bellingham, Wash.—Moj dopis, v katerem sem omenil pismo mojega sina, ki piše, da so davki v stari domovini preveliki, je spravil moje prijatelje v nevoljo. Eden se izraža, da so sovražniki Jugoslavije izrabili ta moj dopis v svoje namene, kar prav rad verjamem, saj sem tudi vedel, da bodo hlastnili po tej kosti.

Da so davki v Jugoslaviji in v vseh ostalih državah veliki, je pač razumljivo. Sovražniki Jugoslavije vprašajte, kje je tista srečna država, ki nima visokih davkov. Moje mnenje pa je, da davki v Jugoslaviji niso sorazmerno porazdeljeni. Vsa kar se tiče mojega sina, je tako, kakor piše v pismu. Drugi, ki imajo enak kos vinograda, so plačali dva tisoč, on pa da je plačal 35 tisoč za dve leti. Drugi pridelajo manj in zato so manjši davki. Plačajo torej od pridelka, ne od velikosti posestva. On pravi, da na ta način se podpira lenobo.

Ako bi bil moj sin na nasprotni strani za časa vojne, bi se to lahko smatralo za vzrok, ampak je bil dve leti pri partizanih in dal osvobodilni armadi živino in živeč za časa bojevanja. Takrat so mu obljubili, da bo dobil povrnjeno, a do sedaj še ni prejel, dočim da so drugi že dobili.

Sovražniki jugoslovanske vlade ne morejo izrabiti mojega dopisa za svojo zavajalno propagando. Tu je namreč dokaz, da tam ni diskriminacij proti onim, ki se niso borili v partizanskih vrstah in v prilog partizanom. To pač kaže, da je jugoslovanska vlada na pravi poti, vsem pa se v vseh potankostih ne more ustreči, zlasti ne sedaj ko država še ni obnovljena po groznom uničenju. Vzelo bo še dokaj kaj časa, da se bodo razmere polagoma izboljšale.

Eno je gotovo: v Jugoslaviji delajo in ustvarjajo. Delo je glavna naloga jugoslovanskih narodov. Koristi od dela pa imajo vsi enako, ne le pešica izkoriščevalcev, ki so v stari Jugoslaviji izmogavali ljudstvo. Vse jugoslovanske republike, šest po številu, si prizadevajo, da dvignejo državo na višjo ravnanje v pogledu industrijske in poljedelske proizvodnje, kakor tudi kulturno in vzgojno. To je jasno.

Kadar govorimo o visokih davkih, saj jih imamo tudi tukaj. Mar ameriški davkoplačevalci ne godrnjajo o tem vprašanju? Seveda godrnjajo, pa še kako, ampak s tem še ni rečeno, da so državi sovražni. Zakaj ne bi človek malo pogodrnjal, če se potem bolje počuti. Saj vemo, da zabavljanje in kritika sta poceni, kljub temu take sorte kritika nič ne škoduje. Vsaka kritika pa tudi ne more vseleti biti konstruktivna.

Nova jugoslovanska ustava je dokaj podobna ameriški ustavi, torej ni nič narobe s to državno tvorbo. Razine klevete in laži, ki jih trobijo v svet zagrizeni sovražniki nove vlade, prihajajo iz ust tistih, ki ne morejo več živeti na račun ljudskih žuljev. Stari dobri časi, ki so jih imeli prej, se ne vrnejo, to je gotovo, pa če se še bolj repenčijo.

Naj ponovim, da v stari domovini ni vse rožnato, ker ne more biti. Sploh ni rožnate nikjer na svetu. Jugoslavija je šla skozi silno težke čase, sedaj pa si mora ustvarjati skoraj z golimi rokami. Primanjkuje ji še mnogo stvari in materiala. Poleg tega pa ji nagaja naša vlada, ki ji noče vrniti niti njene zlate, kam lele, da bi ji dala posojilo. O seveda, Amerika pa je zmetala milijone in milijone v malho brez dna grške, turške in kitajske reakcije. Vse to nam je dobro znano.

Razume se, da v takih okoliščinah ima jugoslovanska vlada težke probleme, katere pa kar spotoma rešuje v korist splošne-

Slika iz slovenskih Alp: Puhelice (prčni plaz).

ga ljudstva. Razume se tudi to, da jugoslovanska vlada dela velike in male napahe. In katere vlada pa jih ne dela? Vsaka, kakor jih dela sleherni posameznik, pa naj ima še tako dobre namene in dobro voljo. Pri vsem tem pa je treba računati ne samo na človeške zmote in napahe, temveč tudi na ljudi, ki si prizadevajo, da skupni, dobri stvari škodujejo.

Jugoslavija je šla skozi hude čase, končno pa se je osvobodila. Po zmagi je prišla doba obrata in preosnove vsega življenja in ustvarjanja. Najbolj nezadovoljna je tista neznanca manjšina, ki se je redila na ljudske stroške, dočim je zadovoljna velika večina ljudstva, ki prej ni imela ničesar, sedaj pa ima delo in kruh ter veró v boljše življenje, ki se stalno izboljšuje vzporedno z izboljšavanjem razmer. Nikdar ne smemo pozabiti, kadar kritiziramo, da se nova Jugoslavija dviga iz ruševin in pooganih domačij.

Lahko se reče, da v kratki dibi po zaključenju vojne je Jugoslavija pokazala vsemu svetu, da se s skupnim delom lahko dosežejo veliki uspehi. Vseh ljudi pa ne bo nikdar zadovoljil noben bogec. George Gornik.

S pota

Duluth, Minn.—Iz Clevelanda so me obvestili, da se bo tam dne 1. aprila vršil sestanek o vprašanju muzeja tamkajšnjega Slovenskega narodnega doma. Žal, da se tega sestanka vsled bolehnosti ne morem udeležiti. Zadržje sem bil na sestanku muzeja lanskega maja v Clevelandu.

Ponovno prosim in opozarjam prizadete funkcionarje muzeja —kar sem povedal na lanskem sestanku—da pustite začetniku muzeja rojaku Erazmu Gorsetu, da skoncira komaj pričeto delo. Storitve sedaj v teh kritičnih časih, da bo šla stvar po originalno načrtani poti naprej. To boste lahko izvršili, ako se boste spostili in otrsli raznih malenkostnih predsodkov. Prav lahko premostite vse navidezne potežke in ovire, slovenski narod pa vam bo tisočkrat hvaležen za vaše dobro, koristno in smotrno delo.

Naš slovenski muzej, ki se je ustanovil v Clevelandu, središču ameriških Slovencev, je bil začetek na dobro osnovani podlagi, zato ni nobenega vzroka, čemu ne bi mogli vzajemno nadaljevati to naše skupno kulturno delo. Kjer je dobra volja za napredek in sodelovanje, je uspeh zagotovljen.

Velike množice zanimivih in bogatih stvari je pripravljeno za ta naš muzej, ki jih imam na razpolago za to našo narodno ustanovo. Delajte skupno za skupno stvar in ne glette na malenkostne prepirčke. Dovolj ste veliki in dovolj razodni, da to storite. To lahko storite kot posamezniki in kot skupina. Torej naprej za podvig in uspeh našega narodnega muzeja! (Moj naslov: Matija Pogorelec, Box 354, Duluth 1, Minn.)

Matija Pogorelec.

Biblija in sedanje razburkane razmere

Witt, Ill.—Nihče se ne oglasi iz naše naselbine, četudi imamo dovolj prostega časa, kar nas je bolj starih, ki nam ni treba poslušati klica na delo. Znano mi je pa, da vsak rajc čita kakor piše, ker raje za pečko sedi in čita ter radšo posluša, kar delam tudi jaz.

Letošnja zima je bila jako muhasta. Sem že trideset let v tej naselbini pa še nisem videl toliko snega v mesecu marcu kakor letos. To pišem 14. marca, pa je še veliko snega, kar je izredno za to državo v tej okolici.

Tudi jaz sem šel za peč, da mi ruski medved ne razrahlja stare, zmučene kosti. Zato sem prišel v roke sveto pismo in ga začel čitati, da se pripravim tisti beli ženi, ki ne prizanesa nikomur. Prišel sem čitati prvo knjigo Mojzesa, to je starega zakona. Prišel sem do zaključka, da ne bo nič iz te moke. Sedaj učijo, da je Bog bil nezmojljiv, v prvi knjigi Mojzesa pa je zapisano, da je sam Bog priznal, da je enkrat pomoto napravil in se je kesal, to je pred vesolnim potopom. Bog je videl, da so ljudje radi veseli, zato se je namenil, da bo vse potopil, kar je bajte tudi storil.

Bog je najbolj spoštoval Noeta in njegovo družino; bil je najbolj pošten na vsem svetu, ker mu je zapovedal, naj si zgradi veliko barko, naj vzame s seboj svojo ženo in tri sinove in njih žene. Dalje mu je zapovedal, naj vzame s seboj vsake vrste živine kakor tudi vsake vrste rastline. Ko je bil Noe gotov s svojo barko, je Bog poslal dež na zemljo in deževalo je štirideset dni in noči; nastala je povodenj in bilo je vse potopljeno. Mojzes pa ni zapisal, kaj se je zgodilo s tistimi živimi bitji, ki žive v vodi.

Potem sem se zatekel k novemu zakonu svetega pisma, ker ni tako obširno, le 239 strani. Tudi s tem se ne more človek poboljšati, ker je tudi iz trte izvito. Ako čitaš evangelij po sv. Matevžu, Marku, Lukežu in Janezu, prideš do zaključka, da se sami ne vjemajo, ko oznanjajo ameriške oblasti vrniti. Seveda ni vse rožnato v stari domovini, ker ne more biti, kajti uničena je bilo mnogo, zato bo v zelo še dokaj časa, preden se bo vse spravilo v red. Glavno pa je, da tam pridno delajo za korist vseh jugoslovanskih narodov, ne pa za profite pešice izkoriščevalcev, domačih in tujih, ki so prej molzli in drli tamkajšnje ljudstvo.

Sliši se, da imajo v stari domovini težave z davki. Kje pa jih nimamo? Saj jih moramo tudi mi odšteti, če ne od lastnine pa od dohodkov. Sedaj imamo tukaj mnogo beguncev ali razseljencev iz Evrope.

Želim čisto napredka delovnemu ljudstvu in boljše bodočnost. To se bō doseglo le z vztrajnim delom. Vsi skupaj moramo delati za napredek in trajen mir. Ana Starič.

Leto 1933 je F. D. Roosevelt prišel v Belo hišo, ko je bila dežela v zmedi. Prišel je s težkim delom, da spravi deželo spet na pot, pa je vprašal za nekoliko milijonov za pomoč brezposelnim delavcem. Kaj je dobil za odgovor? "Ali hočeš de-

želo spraviti popolnoma v bankrot?" Ako bi bil Roosevelt v Beli hiši, bi bilo že vsega priprava konec in narodi bi skupaj bratsko živeli.

Letošnje leto je jako važno. Delavci imajo dobro orožje v rokah, ako ga bodo znali rabiti, da bi bilo dobro ako bi katerega drugega zbrali za preds., pa naj si bo katere stranke boče, mi vemo kaj je rep. ali dem. stranka. Stranka je dobra le tedaj, če so voditelji resnično za pravice delavca. Kakor je razvidno iz poročil z vseh strani Združenih držav, nova tretja stranka raste naglo. Podprimo Wallace in Taylorja, ako smo za mir.

Komaj čakam, da dobim Prosveto v roke in jo hitro prečitam. Seveda se z vsem ne strinjam, kakor tudi drugi z mojimi mnenji ne. Kakor sem že omenil, imam sveto pismo stare in nove zaveze; morda bi ga kdo rad dobil; knjiga je trdo vezana in je v dobrem stanju, stane \$3.

Jos. Hauptman.

O tretji stranki in filmih iz domovine

La Salle, Ill.—Tudi tukaj so ljudje različnega mnenja, kakor pa menda povsod. Nekateri so za Trumana, drugi za republikance, tretji pa za novo stranko. Ker se nahajamo v volilnem letu, ko bomo volili predsednika Združenih držav in mnogo drugih javnih uradnikov, je to nekaj navadnega, kajti pri vsakih predsedniških volitvah se to ponavlja.

Kar se mene tiče—in nisem sam—sem za Wallace in Taylorja, ki sta nosilca liste nove progresivne stranke. Vsak glasuje po svoje, kar je razumljivo. Že leta in leta sem volil za socialističnega kandidata, od Debsa do Thomasa. Da sem volil za Debsa, mi ni prav nič žal, kajti on je bil mož na mestu, da malo takih. Da sem pa volil za Thomasa, mi je pa žal, ker ga zadnje čase tako zelo lomi. Kar Thomas sedaj govori in piše, ne dela nobene časti svoji stranki ne sebi.

Razmere in časi se pač spreminjajo, kakor se spreminja tudi življenje oziroma način življenja. To je namreč zakon narave. Saj vemo, da so pred leti poulične kare vozili ali vlekli šimlji, pozneje jih je izpodrinila električna sila, zadnja leta pa si utirajo pot v transportacijski sistem v mestih avtobusi. Torej se res vse spreminja, tako tudi vlade in politične smernice, kajti tako zahtevajo sedanje razmere in pa razvoj sveta.

In kaj imamo sedaj pod Trumanovo administracijo? Proti-želavske zakone in na koše histerične propagande proti rdečarjem. Njegova administracija mi prav nič ne ugaja, niti mi ne ugajata Taft, MacArthur & Co. Delavstvo ne more ničesar izričkovati od starih strank.

Nekoč mi je neki okrožni sodnik rekel, da pametni ljudje spreminijo svoje mišljenje in smernice kot se jim zdijo najbolj prav, le bedaki tega ne delajo. Morda je imel prav, kar se potike tiče.

Vsi tukajšnji in okoliški rojaki in rojakinje se uljudno vabijo, da pridejo pogledat najnovjšo filmske slike iz stare domovine, ki se bodo predvajale v Slovenskem domu v nedeljo, dne 18. aprila. Začetek ob 2. popoldne. Priliko bomo imeli, da obudimo spomine na kraje v naši rojstni domovini. Ker nam ni mogoče, da bi šli v staro domovino na obisk, bomo pa šli v Slovenski dom in videli bomo stari kraj v filmih. Vstopnina bo samo 50c.

Rojaki v naselbinah Moline, Peoria, De Pue in drugih, ne pozabite nas obiskat 18. aprila in ne bo vam žal. To vam bo dalo priliko, da po dolgem času stisnete roko prijatelju. Po koricanem programu bo v spodnji dvorani prosta zabava in na razpolago bo vsega dovolj.

Matt Vogrich.

Podpira napore za resničen napredek

Timmins, Canada.—Prigibno pošiljam vsoto \$10, namreč \$4 za polletno naročnino, \$3 za obrambo tiska in \$3 za Wallaceovo kampanjo. Vem, da imate več denarja v Ameriki kot mi v Canadi, ampak človeku je za boljše bodočnost, za napredek kjer koli je izgled zanj.

Nazadnjaki si prizadevajo na vse načine, da bi zavrl napredek, zato sipljejo ljudski denar na vse načine. Navadno ljudstvo je zdravo po duhu, tako tudi naš narod kot celota. Bodočnost navadnega človeka je edino le v napredku in izobrazbi, namreč resnični delavski izobrazbi. Zato smo tudi mi v vami, ki podpirate napredno stvar. Mi se veselimo vašega napredka.

Žalostno je, da je na svetu toliko vojnih hujskačev, ki strašijo svet z atomsko bombo. Žalostno je tudi to, da reakcija odprto podpira z orožjem in denarjem grško in turško reakcijo, nazadnje pa še kitajskega diktatorja, na španskega diktatorja pa zrejo s prijaznim očesom.

Na radio slišimo razne stvari o Jugoslaviji in drugih državah v vzhodni Evropi. Večinoma so iz trte izvite neresnice. V Jugoslavijo s ponosom gradijo in obnavljajo svojo domovino. Ampak njenega zlata pa ji nočejo ameriške oblasti vrniti. Seveda ni vse rožnato v stari domovini, ker ne more biti, kajti uničena je bilo mnogo, zato bo v zelo še dokaj časa, preden se bo vse spravilo v red. Glavno pa je, da tam pridno delajo za korist vseh jugoslovanskih narodov, ne pa za profite pešice izkoriščevalcev, domačih in tujih, ki so prej molzli in drli tamkajšnje ljudstvo.

Sliši se, da imajo v stari domovini težave z davki. Kje pa jih nimamo? Saj jih moramo tudi mi odšteti, če ne od lastnine pa od dohodkov. Sedaj imamo tukaj mnogo beguncev ali razseljencev iz Evrope.

Želim čisto napredka delovnemu ljudstvu in boljše bodočnost. To se bō doseglo le z vztrajnim delom. Vsi skupaj moramo delati za napredek in trajen mir.

Ana Starič.

Tudi poštni delavci so v gibanju za zvišanje plač. Zahtevajo tisoč dolarjev več na leto. Plače poštnih delavcev določil kongres. Na sliki je predsednik unije poštnih uslužbencev v Washingtonu in dva kongresnika — Rees iz Kansasa in Potts iz New Yorka.

KRATKE VESTI IZ JUGOSLAVIJE

Ljubljana.—Tekmovanje glavnih republiških mest. Na pobudo izvršnega odbora Ljudske fronte v Sarajevu bodo tudi letos med seboj tekmovala glavna mesta vseh ljudskih republik. Tekmovala bodo: katero mesto bo s prostovoljnim delom prebivalstva bolje izpolnilo program za ureditev in graditev mesta; dalje, katero mesto bo bolje izpolnilo kulturno umetniško delo, razvilo čim bolj gospodarsko in kulturno sodelovanje s podeželjem in pospeševalo fizikulturo.

Ureditve Beogradskega železniškega vozlišča. Sedanji beogradski kolodvor z vsemi železniškimi napravami je bil zgrajen leta 1884. Tedaj je Beograd štela 50.000 prebivalcev in postaja je bila še na periferiji. Po prvi svetovni vojni se je prebivalstvo povečalo za 150.000, in stari kolodvor ni mogel več ustrezati naraščajočemu prometu. Vse do stare Jugoslavije so reševali to prometno vprašanje, a ga niso rešili. Zdaj so se pa lotili smotne ureditve beogradskega železniškega vozlišča. Izdelan je načrt, po katerem bo tranzitni promet, ki nima z Beogradom nobene neposredne zveze, ločen od mesta. Ves blagovni promet bo ločen od potniškega ter bodo v ta namen zgrajene posebne proge. Zgradili bodo nov velik kolodvor, ki bo nad 1 km dolg. Pred njim bo velik trg, kjer se bo začela avtomobilska cesta Beograd—Zagreb—Ljubljana.

Prva električna pekarska peč v Sloveniji zopet obratuje. Ta peč, ki je pred poltrajnim letom prenehala obratovati, je pod upravo mariborske naproze. Med okupacijo so jo preveč izrabljali, ne da bi jo popravljali, zato se je povsem pokvarila. Zdaj so jo popravili, kar ni bila lahka naloga, ker je primanjkovalo redkega posebnega materiala. Zmogljivost te peči je do 1000 kg kruha v 9 urah. Kruh te pekarnice se odlikuje s svojo kakovostjo.

Naš največji parnik za obalno plostvo "Istra" zopet v prometu. Nedavno so popravili v splitski ladjedelnici "Vicko Krstulović". Parnik lahko prepelje po 1000 potnikov in 250 ton blaga.

Izpolnitev telefonskega omrežja v Bosni. Lani je dobilo v Bosni in Hercegovini 72 vasi direktne telefonske zveze z okrajnimi postami. S tem je bil letni program presežen, saj je bilo določeno, da mora telefon dobiti 64 krajevnih ljudskih odborov. Dolžina novega telefonskega omrežja znaša 780 kilometrov. Letos mora dobiti direktne telefonske zveze z okrajnimi postami 42 krajevnih ljudskih odborov. Te telefonske proge bodo 600 km dolge.

Proizvodnja domačih kmetijskih strojev. Zemunska tovarna "Zmaj" bo letos začela izdelovati nov tip mlatilnice, ki se bo imenovala "jugoslovanska mlatilnica 1017". Ta tovarna je že lani izdelovala mlatilnice. Izdelati je bilo majhne mlatilnice za gorske kraje, tipa "JV 660". To je prva vrsta mlatilnic, ki so bile izdelane v naši državi. Ne zaostajajo za tujimi izdelki. Letos bodo izdelovali večje mlatilnice za ravninske kraje.

Moderno stancvanjsko naselje za delavce tovarne aluminija v Lozovcu. Ta tovarna, ki ima dva obrata, in sicer tovarno glinice in tovarno aluminija, zaposluje precej delavcev. Blizu tovarne so začeli lani graditi lepo delavsko naselje. Do konca leta so zgradili 16 večjih stanovanjskih hiš. Letos bodo zgradili še stanovanjsko hišo za samska stanovanja.

Ureditve hudournikov v Srbiji. Doslej so registrirali 160 hudournikov, jih je pa še 120 neregistriranih. Registrirani so največji hudourniki, ki jih bodo regulirali med petletko. Lani so urejevali najbolj nevarne hudournike, ki so ogražali železniški promet. Stroški so znašali okrog 13 milijonov dinarjev.

Velik gospodarski pomen dalmatinskih ribiških zadrug. V začetku lanskega leta je delovalo v Dalmaciji 48 proizvajalnih

ribiških zadrug, ki so imele inventar v vrednosti okrog 19 milijonov dinarjev. Zadruga so zaposlovala 1500 ribičev. Vrednost inventarja vseh ribičev privatnega in združnega sektorja v Dalmaciji znaša 162.500.000 din. Ribištvu zaposluje najmanj 16.000 ljudi. Kako lepo so lani napredovale ribiške zadruga, sprevidimo iz tega, da se je vrednost njihovega inventarja do konca leta povečala na 37.600.000 din. Število zadrug se je povečalo na 54. Leta 1946 so naložili okrog 250.000 kg raznih morskih rib v vrednosti okrog 3 milijone din. Lani je bil zelo slab lov na plavice, zato so jih naložili le 200.000 kilogramov v vrednosti 2.300.000 din.

Spomladna setev v Vojvodini mora biti končana v 40 dneh. Poverjeništvu za kmetijstvo je izdelalo okvirni načrt za setev posameznih kmetijskih rastlin. Jari ječmen mora biti posejan od 15. februarja do 20. marca, oves od 1. do 20. marca, sončnice od 15. aprila do 1. maja, sladkorna pesa od 10. marca do 5. aprila, krompir pa bodo sadili od srede marca do 20. aprila. Konopljo bodo sejali od 1. aprila do 1. maja, koruzo od 10. aprila do 1. maja, fižol pa bodo sadili od 15. aprila do 1. maja.

Kamnolomna industrija v Dalmaciji. Industrijsko kamnosečko podjetje "Brac" ima številne kamnolome po vsej Dalmaciji. V njih pridobivajo tudi dragocene vrste marmorja. Zadnje čase so odprli 3 kamnolome, v katerih pridobivajo 3 vrste marmorja, kakršne smo doslej poznali. Ta gospodarska panoga ima 34 večjih kamnolomov. Lani so izpolnili proizvodno nalogo za 123%.

Razvoj tovarne za predelavo sadja v Gornji (Bosna). Ta tovarna je začela obratovati ob koncu leta. Zelo je potrebna, ker obratuje v središču dragocene sadjarskega okoliša. Lani še niso bili gotovi vsi tovarniški oddelki, ki jih bodo sezidali in opremili letos. Tovarna bo izdelovala vse vrste sadnih konzerv in predelkov.

Industrijska podjetja v Vojvodini so dobila 450 oralov zemlje za svoje ekonomije. Nedavno je odsek za agrarno reformo in kolonizacijo razdelil to zemljo industrijskim podjetjem. Zemljišča je prejelo 50 podjetij, ki obratujejo v Novem sadu, Subotici, Pančevu in drugih krajih.

Napredek perutinarstva v Banatu. Podjetje za predelavo mesa perutnine in odkupa perja ima v Banatu več odkupnih postaj. To podjetje ima tudi velike valilnice in ustanavlja še

novi. Letos se bo število perutnine v Banatu zelo povečalo. Spomladi bodo valilne postaje dale ves tisoč piščancev. Odkup perja se je lani začel v začetku oktobra. Do konca leta je podjetje odkupilo 3500 kg gosjega puha. Letos bodo odkupili najmanj dva vagona perja.

Lanski uspehi železniškega delovnega kolektiva. Na IV. plenumu Zveze železniških delavcev in nameščenecv v Beogradu je bilo ugotovljeno, da so lani izpolnili plan železniškega prevoza blaga za 105%, prevoza potnikov pa za 135%. Z manjšimi sredstvi so prepeljali za 38,5% več blaga in 25% več potnikov kakor leta 1938.

V Dalmaciji se pripravljajo na novo turistično sezono. Računajo, da bo letošnja sezona še živahnješa od lanske. Za začetek sezone v Dubrovniku bodo priredili maja meseca velik kulturno-umetniški festival, na katerem hočejo prikazati predvsem kulturo Dalmacije in Hrvatske, dalje pa tudi vse države. V ta namen so se lotili velikih priprav. Med festivalom bi naj že vozila letala na proгах Praga—Zagreb—Dubrovnik, Budimpešta—Zagreb—Dubrovnik ali Beograd—Dubrovnik. Udeleženci bodo uživali vozne olajšave.

Velik razmah rečnega ribištva v Vojvodini. Z zgraditvijo prekopa Donava—Tisa—Donava se bo še mnogo bolj razvilo rečno ribištvo. Med petletko bodo uredili več umetnih ribnikov, tako da se bo njihova površina povečala na 55.000 ha. Ribolov bo znašal leta 1951 32.000 ton. Že zdaj je ribiška centrala v Apatinu eden največjih izvoznikov rečnih rib. Lani je uspešno izpolnila svoj proračun. To podjetje ima svoje ribiške ladje in vse potrebne delavnice. Tako izdeluje tudi samo ribiške ladje in čolne ter druge ribiške potrebščine.

Nova centralna ladjedelnica za rečna plovila pri Beogradu. Med petletko bodo zgradili 2 ladjedelnice za rečne ladje, in sicer eno v Ostružnici pri Beogradu, kamor bodo tudi prenesli naprave stare ladjedelnice na Čukariki. Pripravljala dela in graditve se bodo začela kmalu. Razvoj našega gospodarstva in graditve novega Beograda zahteva od rečnega prometa mnogo več, kakor je doslej lahko dal. Pri Ostružnici bodo uredili tudi obalo za vlačenje ladij na suho z vsemi modernimi napravami. Ladjedelnica bo zelo velika ter dobro opremljena ne le za popravila, temveč tudi izdelavo večjih ladij. Ob ladjedelnici bodo zgradili tudi delavske stanovanjske kolonije za 5000 delavcev in nameščenecv.

Slika iz slovenskih Alp: Skita v Ribke.

PRESEDNIKOV PROGRAM ZA POBIJANJE NEENAKOPRAVNOSTI

Ko je Predsednikov odbor za ojačanje civilnih pravic podal v oktobru lani svoje poročilo, je predložil obenem svoje nasvete za zaščito in obrano civilnih svobodnih vseh Američanov ter izjavil, "da je čas za akcijo sedaj." Spriču pritiska drugih resnih vprašanj, ki so zahtevale pozornost in tešitev, je naravno, da je bilo vprašanje civilnih pravic nekoliko zavlečeno v kongresu in Beli hiši. Vključ temu predsednik ni dolgo čakal. Ko je bilo drugo redno zasedanje 80 tega kongresa v teku komaj mesec dni, je poslal kongresni zbornici poslanico, v kateri je priporočal uvedeno zakonov, po katerih bi bila izvedena priporočila njegovega odbora civilnih pravic skoro v celoti. Istočasno je skušal zbuditi javno mnenje in podporo tem priporočilom, ki streme "za izboljšanjem preostalih nedostatkov" v našem demokratičnem načinu življenja.

"Pot poznamo," je dejal predsednik. "Treba nam je le volje. Skozi vso našo zgodovino so prihajali v to deželo moški in ženske vseh polit in veroizpovedanj, vseh plemen in narodnosti, da izbegnejo tiraniji ter zapostavljanju. Štel so milijonsko silo in so pomagali zgraditi to demokratično deželo in stalno so krepili našo vdanost do velikih idealov svobode in enakopravnosti. Z onimi, ki so prišli pred njimi, so pomagali ojačati in vzpostaviti naše prepričanje in vero, ki se izraža preprosto v naslednjih besedah: "Verujemo, da so vsi ljudje ustvarjeni enakopravni ter da imajo enako pravico pred zakonom. Verujemo, da imajo vsi ljudje pravico svobode misli in izražanja in pravico verske svobode. Verujemo, da imajo vsi ljudje pravico enakih prilik uposlitve, dobrega domovanja, dobrega zdravja in izobrazbe. Verujemo, da bi morali vsi ljudje imeti besedo v svoji vladi in ta vlada naj štiti, ne pa si prilagaja pravico ljudstva."

Nihče, bodisi v tej deželi ali drugod po svetu, ni ravno naveden v pogledu dejstva, da zija dober prepud med ameriški nauki o svobodnih in aktualnim izvajanjem istih. Predsednik skuša pridobiti kongres, da premosti ta prepud in se poslužuje sleherne agenture vlade v to svrhu. Odtod njegov poziv za zakonodajo, ki bi (1) vzpostavila nove zvezne agente za uveljavljanje zakonov zaščite civilnih pravic; (2) ojačala obstoječe tozadnevne zakone; (3) nudila federalno zaščito proti linčanju; (4) poskrbela za boljše zaščito volilne pravice; (5) vzpostavila federalno komisijo za pravično postopanje pri uposleovanju; (6) prepovedala ločenje (rasno) v meddržavnem prometu; (7) podelila domačo upravo in volilno pravico v predsedniških volitvah Distriktu Columbia; (8) podelila državni statut Alaski in otočju Hawaii; (9) dovolila vsem pravilno kvalificiranim in legalno tu živčim prebivalcem Zed. držav, da postanejo državljani brez ozira na polt, vero ali plemenski in narodnostni izvor; in (10) uredila zahteve japonskih Američanov, ki so bili v času vojne prisiljeni zapustiti svoje domove in posestva v pacifiških državah izrecno radi njihovega plemenskega izvora.

Dva dni po prečitavanju predsednikove poslanice kongresu, so republikanski in demokratiški člani senatnega odbora za delo skupno odobrili osnutek za vzpostavitev federalne komisije, kakršno predvideva 5. člen v predsednikovem programu za zaščito civilnih pravic in ki naj bi štiti delavcevo pravico do pošte-

nega in enakopravnega postopanja pri uposleovanju. To je bil prvi korak proti zapostavljanju v uposleovanju, ki bo predložen senatski zbornici z odobrenjem zadevnega odbora.

Ta osnutek, ki ga je predložil senatu lanske leto newyorški senator Ives, in druge naredbe, ki jih priporoča predsednik v svojem programu civilnih pravic kot osnutek zakona, po katerem bi bilo linčanje federalno kaznjivo zločin, bodo dobile več pozornosti v kongresu v sedanjih seziji, ako bodo Američani jasno pokazali, da tudi oni, kakor predsednik, hočejo izpolniti in premostiti prepud, ki zija med ameriški ideali in ameriškim izvajanjem istih.

Predsednikove besede in akcije, odkar je poslal svojo poslanico kongresu, so jasno pokazale, da stoji trdno za svojim celotnim programom in to navzlic pritisku od strani njegove lastne stranke—pritisaku, ki so ga začeli izvajati demokratiški governerji naših južnih držav. Njihova opozicija je bila tako močna, da so si sami določili "ohladno dobo", tekom katere bodo proučili kontroverzno, nastalo v

njihovih južnih državah spričo gotovih točk predsednikovega programa za ojačanje civilnih pravic. Sicer je kmalu postalo jasno, da ne bodo hoteli sprejeti nekaterih točk tega programa, ki kaže na dejstvo, da nekatere južne države niso mogle štiti pravic svojih zamorskih državljanov. Število demokratiških kongresnikov je torej že kar odprto in odprno izrazilo opozicijo proti programu.

Politična zmeda je na videz zagrnila in potlačila izraz liberalno mislečih južnjakov, ki pa se le oglašajo iz čezdalje širjih predelov juga. To dejstvo je doprinos k predsednikovi trditvi, "da nismo nikdar prej v naši zgodovini imeli več vzroka upati na popolno uresničenje naših idealov svobode in enakopravnosti." (Common Council) **Opomba uredništva:** Pred to opozicijo rasistov in bigotov iz južnih držav je predsednik Truman zadnje dni kapituliral na vsej črti. Izjavil je, da kongresu ne bo vsiljeval tega programa za ojačanje civilnih svobod, kakor "mu tudi ne predložil kakakega zakonskega osnutka. Če kongres hoče sprejeti kak zakon iz svojih nagibov, dobro, ako ne—kizmet! Čisto po Trumanovo!

Razprave o regulaciji Kamnika

Kamnik.—Regulacija Kamnika je že skozi desetletja pereč problem. Da se dokončno reši to pereče vprašanje, je MLO sklical meseca jan. anketo, katere so se udeležili zastopniki ministrstev, lokalnih oblasti, lokalne industrije, OLO in množičnih organizacij. Anketa je ugotovila, da se bo tekom prve petletke s povečanjem obstoječih industrijskih podjetij podvojilo število prebivalstva in je zato nujno, da se napravi nov regulacijski načrt, ki bo točno določil prostore za gradnjo stanovanjskih in industrijskih objektov, upoštevajoč načela moderne urbanistike. Ugotovilo se je, da severni predeli mesta ne prihajajo v poštev za večja stanovanjska naselja, to pa iz razloga, ker bo to gradilo svoje stanovanjske naselbine podjetje "Kamnik". Novi stanovanjski predeli se bodo gradili proti ju-

gu ter na pobočjih Zal in Zaprje. Ker pa moti sedanja tranzitna cesta skozi Kamnik ta razvoj, bo treba zato v načrtu predvideti novo cesto, ki bo vodila ob robu Kamnika v Gornjo Savinjsko dolino. S tem se bo do sedanja tranzitna cesta spremenila v interno komunikacijo. Tako se bo Kamnik razvijal med bodočim industrijskim pasom in železnico. Ker je Kamnik tudi važen in privlačen tujsko-prometni kraj, bo tudi to upošteval regulacijski načrt. Naprave za tujski promet in fizikulturo bodo gradili na prostoru med Bistrico in Nevljico.

Važna je tudi določitev industrijskega pasu, da se bo v bodoče izgradila in razširjena industrija vršila v pasu ob Bistrici in to od Perovega do Duplice. Tudi tovarna usnja, ki je sedaj prav v sredini mesta, bo morala v bodoče migliti na svojo premostitev v predviden industrijski pas. V zvezi s predvideno izgradnjo industrijskega področja bo treba pričeti tudi z regulacijo Kamniške Bistrice, da se tako zavarujejo na novo nastajajoči predeli mesta. V novem regulacijskem načrtu bo predvidena tudi razširitev obih kolodvorov in odeep industrijskih tirov v industrijski pas. Izdelavo regulacijskih načrtov je prevzel institut za urbanisem pri ministrstvu za komunalne zadeve. (Tanjug)

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi družinski člani in najmanj štiri, ki jih družava izvešuje v te svrhe. **Wali zastopniki listov in vstopni zastopniki na določene države so:**

- Louis Bushart, in Illinois, Wis. in Ohio.
- Anton Janovec, in Cleveland, Ohio in abelice.
- Frank Klun in Chicago, Minn. in Chicago in abelice.
- Frank Cveina in The Hill, Pa. in srednje-vzhodne Penna.
- Anton Zorak in Norwalk, Pa. in vse upadne Pensilvanije.

Polov vsakih teh pa lahko vsak član ali zastopnik sam pošlje svojo narodno določeno listo.

PROSVETA

2857 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Alli ste narodni na listovnik "Prosveta" v Podpirajte svoj list!

Agriculture and Industry are Partners . . . In Chicago and Northern Illinois

OKOLICA Chicago in severnega Illinoisja je postala svetovno središče procesiranja hrane in oprave za kmetijsko produkcijo. Bilijon dolarjev vrednosti hrane se procesira letno tukaj v osrčju narodno največje prašičje-reje in goveje živine v rednem okraju.

V veliki meri rasti mesta kot naravnega središča železnice srednjega zapada in iznajdbam hladilnih železnih vozov v letu 1874 je pripisati temu, da je Chicago postalo os ameriške mesne industrije. Od otvoritve "Union Stock Yards" v letu 1865 do sedaj, se je sprejelo skoro en bilijon glav klavne živine. V letu 1885 je nakup presegal že en milijon dolarjev na dan. V samem Illinoisu so kmetje prešli nad 40% skupnih dohodkov skozi leto, za meso in druge mesne produkte.

Nad vse važna uporabljivost dodatnih produktov mesne industrije je dovoljevala zgodnjim klavničarjem

dajati na trg meso po nižji ceni od lokalnih mesarjev, ki so jo nudili na vzhodu. Danes je procesiranje dodatnih produktov tako specializirano, da navadno dobe kmetje več za živo govedo na trgu kot klavnice za prodano meso živinčeta. Dodatni produkti pripravljene mesa prinašajo najmanj 200 milijonov dolarjev letno čikaški industriji.

Mnogo privatnih laboratorijev v Chicago in severnem Illinoisu povečuje in razširja ne nehranilne izdelke kmetijskih pridelkov in odpadkov v tem velikanskem žitnem in trgovinskem središču. Oddelek agrikulturnega raziskovalnega laboratorija v severnem Illinoisu sedaj raziskuje nove uporabe izdelkov koruze, sojafizola in pšenice.

Ze davno poznana vrednost modsebojne zveze med mestom in kmetijstvom je Chicago in severni Illinois, ter tako ostane še naprej del svetovno najboljšega agrikulturnega središča—doline gornjega Mississippija in velikih planjav preko nje.

For more information communicate with the TERRITORIAL INFORMATION DEPARTMENT
 Magazine Building—140 South Dearborn Street, Chicago 5, Illinois—Phone W. 4-1144
COMMONWEALTH EDISON COMPANY

Severna stena Triglava.

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE
ANTON INGOLIČ

(Nadaljevanje)

"Padlo?" se je s povišanim glasom obregnil vame emigrant. "Vedite, gospod profesor. Harkov ni padel, Harkov je osvobojen!"

"Osvobojen?" sem vzkliknil ogorčen. "Nemci niso Harkova zasedli," je emigrant nadaljeval vročično, "osvobodili so ga. Osvobodili so moje rodno mesto, osvobodili so skoraj vso Ukrajino in Belo Rusijo in stojte pred vrati Moskve in Petrograda."

Molčal sem, kajti za tako zaslepljenega emigranta nisem mogel takoj najti prave besede, sicer pa je sam nadaljeval:

"Čez dvanaest dni, ko bova spet na straži, bo parola 'Moskva'. Moskva, matjuška Moskva!" Vrglo me je pokonci. To je tisto, kar je prežalo tam nekje od daleč in nas zadnje dni davilo.

"Vi mislite torej, da jo bodo Nemci kljub južniški sovjetski obrambi zavzeli?" sem vzkliknil kar sovražno.

"Moskva je pred osvoboditvijo!" je odvrnil emigrant z glasom, da bi ga najrajši udaril po ustih.

"Ni res!" sem zakričal. "Moskva ne bo nikoli padla!"

"Moskva bo kmalu svobodna," je nadaljeval emigrant z zanosom. "Potem bo šlo hitro. Z osvoboditvijo glavnega mesta bo sedanji režim odstranjen in oklicana bo nova nacionalna vlada. Nemci nimajo namena osvojiti rusko zemljo, njihov cilj je streti njihovega in našega sovražnika, streti komunizem."

"Po vašem mnenju bodo tedaj Nemci zmagali?"

"Tega nisem rekel. Tudi Rusije ne bodo premagali, pregnali bodo samo boljše vike in pomagali nacionalni Rusiji do zmage," je nadaljeval emigrant ognjevit. "Ta bo sklenila z njimi mir in jih ne bo ovirala v vojni z Anglijo. Kako se bo ta borba končala, za nas ni važno. Za nas je važno samo to, da bo kmalu vstala nacionalna Rusija, ki bo močna, zdrava in velika."

Nisem maral odgovoriti, le prezirljivo sem se nasmejal. Tudi on je povedal vse. Dolgo sva molčala.

Šele ko ga je popadel hud kašelj, sem vzkliknil posmehljivo: "Bojni ste, gospod! Zakaj niste šli na komisijo?"

"Nisem prijatelj Nemcev," je emigrant odvrnil, "a zdaj jim je treba pomagati, ker nehotično prav sovražnik slovanstva—pomagajo tudi nam, da bomo čimprej ustvarili mogočno slovanstvo Rusijo, ki bo branila sebe in vse slovanstvo."

Upiralo se mi je, da bi se še dalje pogovarjal z njim. Stisnil sem se v kot in trdovratno molčal. Deževati sicer še ni nehalo, toda kmalu se je začelo jasno. Razločil sem kakih sto metrov pred seboj vrsto kolov, med katerimi je bila prepredena bodeča žica. Onstran nje so se širile puste njive, le nekje na levi je bilo videti nejasne obrise majhnega gozda. Pozneje sem ugotovil, da je tam pokopališče; ob zori so se videle celo strehe belih kapel. Za bunkerji so iz najbližjih hiš prihajali glasovi prebujajočega se življenja, oglašali so se petelini in psi, še malo in razločil sem človeške glasove.

Končno sem si lahko ogledal svojega sobesednika, ki je še vedno buljil v žične ovire. Bil je visok, ozkega, koščenega obraza, star je bil okoli

štiridesetih let, nos je imel širok, toda čelo visoko in nenavadno oster pogled. Bil je gladko obrbit, nosil je belo srnjico in skrbno zavezano kravato. Na glavi je imel črno astrahansko kučmo. Nekaj plemiškega in obenem kmečkega je bilo na njem. Zdelo se mi je, da sem pred polnočjo govoril z mužikom topega nosu, po polnoči pa z aristokratom visokega čela in ostrega pogleda.

Oglasili so se moški glasovi na levi in desni. Iz posameznih bunkerjev, ki so bili po dve sto metrov vsakebi in so le malo moleli iz zemlje, so začeli prihajati vojaki in civilisti.

"Končano je. Pojdva še midva!" sem vzkliknil olajšano in se okrenil proti izhodu.

"Počakajte! Zbuditi moramo vojaka, da prevzame stražo!" je velel emigrant in začel klicati v luknjo.

Ko se je vojak zavedel, za kaj gre, je jezen zaklel: "Preklete, pustite me spati! Pojdita, kamor hočeta. Jaz bom spal do menaže. Aha, že spet ta profesor!"

Pridružila sva se drugim "stražarjem", ki so se neprespani in nejevoljni zbirali pri vhodu v ulico. Nekateri so preklinjali vreme in stražo, ki jo je okupator nenadoma uvedel, večinoma pa smo molčali. Počasni smo se vračali v mesto. Ko smo prišli v glavno ulico, mi je rekel moj nočni tovariš kratko: "Moje ime: Ivan Ivanovič Semjonov, davkar. Grem proti postaji. Na svidenje!"

Segel sem mu v ponujeno roko, zamrmral svoje ime in odšel v nasprotno smer.

Natanko čez dvanaest dni sva z Ivanom Ivanovičem Semjonovim odhajala v isti bunker. Bil je jasen, hladen večer. Prve zvezde so se prižigale na nebu. V bunkerju sem vprašal za parolo.

"Oslo, zapomni si, kamerad, Oslo!"

"Torej še ne Moskva?" sem vzkliknil olajšajoče in se zmagoslavno ozrl na Semjonova, ki je že stal na svojem mestu in pazljivo gledal predse. To noč bo prvi stražil on, jaz pa po polnoči.

"A kmalu bo," je odvrnil kratko.

"Donnerwetter, jaz vama pa pravim, da ne bo!" je vzkliknil vojak, ki je bil vinjen tudi tokrat, vendar manj kot prvič. "Rusi so pozimi mojstri, saj veste, kako se je zgodilo z Napoleonom, ki je bil celo že v Moskvi. Naši so se uračunali. Govorili so, da bo v šestih tednih konec. Ej, smo pa vse hitreje opravili s Francozi!"

Vojak se je spravil spat. Sel sem z njim, čeprav mi je bil zopr, toda hotel sem pokazati Semjonovu, da mi je zanj še manj. Vojak je takoj zaspal in neznošno smrčal. Sprva me je dušil tudi zadušljivi zrak, slednjič sem le zaspal.

Še pred drugo uro me je vojak zbudil in nastopil sem stražo.

"E, hladno je, hladno. Donnerwetter, kako bo šele pozimi. Pa nam je govoril naš komandant, da bo v štiridesetih dneh z Rusi konec, potem bo odletelo nekaj tisoč letal nad London in Angleži se bodo predali. Zdaj ga pa imaš vruga. Kamerad, pridi le! Nočes? Vi Rusi ste od hudiča, najhujšo zimo prenašate laže kot mi jesensko meglo. Donnerwetter, našim tam pred Mosko in pred Leningradom bo še trda predla."

(Dalje prihodnjik.)

V Gorici niso imeli niti časa, da bi pregledali darilo, ki so ga prinesli ljubljanski železničarji—knjige in radio, in kramp in lopata še ni končala svoje delo na Lijaku, kjer "obračunava" primorska mladina zadnja dela na tem področju svojih zmag, ko je vlak že odpeljal iz Prvačine proti Rihembergu. Po obnovljenem viaduktu mimo prijaznih krajev, kjer so se pasle krave ob progi in ob sopihanju vlaka bežale na vse strani, mimo vasi, s katerih so vlak pozdravljale številne zastave, so bili ljubljanci sprejeti z velikim navdušenjem in veseljem v Stanjelu.

Tudi v tem prijetnem kraju je vse ljudstvo pohitelo, da se skupno poveseli ob obnovljeni železnici. S srečo so pozdravili zastopnika naše vlade, tovarišico Lidijo Sentjurčevico, zastopnika železnice in vojaških oblasti in ugotovili, da je s to železnico storjeno troje: domovini dajemo nov kos železnice, nov del Primorske smo zvezali z Jugoslavijo in vsa dela na železnici so bila napravljena v duhu tekmovanja ob tridesetletnici oktobrske revolucije.

Vlak je hitel veselo naprej. Drugi takoj za njim. Primorci so praznovali in kar je največ vredno, Primorci so se zavedali, da ta obnovljena proga ni samo začetek, pač pa kažipot v lepšo bodočnost.

V Dutovljah je godba zaigrala poskočnico. Stari in mladi, ki so prišli na postajo, so navdušeno pozdravili prvi vlak po osvoboditvi. Žena v črnem in zraven nje mož, je stopila k oknu, kjer je bila naš minister Lidija Sentjurčeva. Starka je zastopnici naše vlade pogledala globoko v oči in dve roki sta istočasno pomahali v pozdrav. Prav v tem pozdravu je bilo videti, da si Primorci ne domišljujejo zaradi lepega uspeha pri obnovitvi železnice, pač pa da se vesele tega zato, ker je bila mogoča obnova železnice samo v novi Jugoslaviji, h kateri so bili pred kratkim priključeni.

Naprej v Repentabor! Od vse povesod—od blizu in daleč—pozdravljajo mahajoče roke. Ni bilo vasi, ki ne bi imela zastave in ki ne bi bila okrašana. Invalidi, tudi brez obeh nog, so se pripeljali do železnice. Vsi so se zavedali, da je ta železnica šele prvi korak v boljše in srečnejše življenje osvobojenega dela Primorske.

V Repentaboru je bil tudi navdušen sprejem. Potnike z dveh vlakov so pozdravili tisoči in jih sprejeli z gostoljubjem, ki je značilno za primorsko ljudstvo, ter jih povabili v svoje domove. Pesem zadovoljstva—pogreti s pristnim teranom—je odmevala daleč na okrog.

Nazaj grede je vlak spremljala noč. Tiho je bilo vse povesod. Vasi, ki so pred dobrimi urami pozdravljale potnike, so spale. Pripravljale so se na nov dan, ki jih čaka v naši gospodarski petletki. Primorska ima ljudstvo, pri katerem se lahko veliko naučimo: skromnosti, delavnosti, gostoljubnosti in kar je res pravega zlata vredno: zvestobe in neomajne vere, da mora priti tisti čas, ki bo združil z domovino vse tiste nesrečne ljudi, ki danes po zaslugi imperialistov še trpe v suženjstvu.

Vsi potniki iz Ljubljane so se v teh urah zaobjubili, da bodo tem našim čuvarjem zapadne meje zvesto ob strani in da jim bodo pomagali v vsem, kar bodo potrebovali!

Obnovljena železnica Prvačina-Repentabor je simbol zvestobe in ljubezni primorskega ljudstva do domovine. Kmet Zorn—doma pri Gorici—ne bo jedel v tem letu belega kruha. Jedel pa ga bo kmalu in takrat se bo ves zadovoljen ozrl nazaj v čase, ko smo z žulji in največjim požrtvovanjem "tolkli" naš petletni gospodarski plan.

Prizor iz slovenskih Alp.

Vedno večje delovanje nemškega podzemlja

Dve leti in pol sta pretekli od konca druge svetovne vojne. Ostanke fašizma še niso uničili. Pojavlja se v vseh mogočih zakrknanih oblikah "demokratičnih" gibanj, upa si nastopati tudi brez krunice. Posebno se je okrepilo nemško fašistično podtalno gibanje, ki uporablja pri svojem delu iste metode, s katerimi se je svetovna javnost seznanila po prvi svetovni vojni in s katerimi je narodno-socialistična stranka zavlada v tretjem Rajhu. Angleški tednik "The Sphere" objavlja o tem gibanju daljši članek, v katerem pravi med drugim:

Bivši bavorski ministrski predsednik dr. Hoegner trdi, da ima v svojih rokah spisek imen 400 nemških demokratov, proti katerim je nemški "ljudski tribunal" izrekel smrtno obsodbo. Hoegner pravi dalje, da delujejo vsa ta tajna fašistična sodišča pod skupnim vodstvom, čigar sedež je v Švici. V južni Nemčiji nastopajo ta sodišča pod imenom "Edelweiss". Dr. Hoegner je dopolnil svojo izjavo, da je bilo že ob koncu vojne jasno, da bodo voditelji bodočega nemškega ilegalnega gibanja prešli v Švico, kjer so samo čakali znak za začetek bodočega delovanja. Kot prvi na omenjeni listini za smrtne obsode 400 nemških demokratov je dr. Hoegner.

Ko se je pred nedavnim zagovarjal pred mednarodnim sodiščem za vojne zločince v Nürnbergu dr. Gebhardt, osební zdravnik Hitlerja, se je mnogo govorilo o Švici kot pribežališču voditeljev nemškega ilegalnega gibanja. Omenjeni zdravnik je izjavil, da prihajajo baš iz Švice pozivi Nemcem za vstajo proti vsem demokratičnim idejam, za povratek k hitlerizmu. Vendar ni hotel povedati, kdo načeluje tisto gibanje, kakšna je njegova moč in od kod črpa denarna sredstva.

Med tem pa postajajo v angleški in ameriški okupacijski

coní Nemčije te ilegalne organizacije vedno bolj aktivne. Tajna organizacija "Blockwacht" ne deluje samo v velikih mestih, temveč je svoje delovanje razpredla tudi po manjših središčih in vaseh. Pred nedavnim je bila odkrita organizacija "88", ki ima verjetno vodilno vlogo med temi podtalnimi fašističnimi gibanji. Številka "88" ima simboličen pomen: 88 pomeni HH (H je osma črka v abecedi), kar je kratica za nacistični pozdrav "heil Hitler".

V tajni organizaciji "Črni orel" se zbira zlasti nemška mladina.

Martin Bormann, šef nacistične stranke, izumitelj "pete kolone" v vseh delih sveta in najbližji Hitlerjev sodelavec, je še vedno vodilni duh nemških ilegalnih fašističnih organizacij.

NAZNANILO:

Ker nas je že več ljudi naprosilo za naslove jugoslovanskih oblastev v Združenih državah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi:

Yugoslav Embassy,
1520 — 16th St., N. W.,
Washington 9, D. C.

Naslov urada jugoslovanske konzula pa se glasi:

Yugoslav Consulate General,
745 — 5th Avenue,
New York 22, N. Y.

in
Yugoslav Consulate General,
188 West Randolph Street,
Chicago 2, Illinois

Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

Vsi verujejo, da Bormann še vedno živi in da je on tisti, ki iz tajnega mesta vodi vse gibanje. V zvezi s tem lahko še omenimo, da je bil nalepljen pred kratkim v Münchenu lepak po mestnih zidovih, v katerem združene fašistične tajne organizacije poudarjajo med drugim: "Volksgeossen! Ukazi tiranov zavezniških okupacijskih uradov nam prinašajo samo nesrečo in uničenje. Zedinjeni kvartet lumpov, ki se imenuje Kontrolni svet, je naš tiran in pije našo kri. V soglasju s temi lumpi delujejo njihovi lažnemški biriči Pieck, Grotewahl, Hoegner in Auerbach. Politični in kriminalni zločinci vladajo v naši državi. Postali smo država, v kateri neusmiljeno vladajo Židi, črnici in poljska politična sodrga. In zaradi tega, vsi Nemci, sabotirajte ukrepe okupacijskih oblasti!"

"Celo skeptik mora priznati, da živi v današnji Nemčiji mnogo zelo škodljivih posameznikov. Nekaterim se je posrečilo zbežati iz jetnišnic, drugi se zopet skrivajo pred oblastmi zaradi zločinov, ki so jih napravili. Vsi ti ljudje nimajo niti najmanjšega upanja, da bi lahko živeli v demokratični družbi. Njihova navada in običaj, njihova želja in hrepenenje so krvavi zločini. In taki ljudje načelujejo nemškemu tajnemu gibanju". Tako zaključuje svoj članek angleški tednik "The Sphere".

Toda zaključek je pomankljiv. Če drugače ne, bi se članek moral vprašati, kdo nosi odgovornost za delovanje teh nemških tajnih nacističnih organizacij in zakaj se te stvari ne dogajajo tudi v sovjetski coní Nemčije. Odgovor bi bil pretrd, ker bi moral obtožiti anglo-ameriško okupacijsko oblast in mimogrede tudi mednarodno reakcijo, zvesto zagovornico fašizma.

Slovene Records

10-inch records 79c COD, plus postage

- C-400 Moja baba je pijana, polka
Ko pridem akozi log, valček
- C-408 Lubca polka
Planina polka
- C-410 Pomladanski polka
Bele rože, valček
- C-412 Teklotova tožva, valček
Veseli tovarši, polka
Kusar's orchestra
- C-413 Detroitka polka
Dizy day polka
- C-414 Treba in, treba ni, polka
Herkulovic, waltz
- C-415 Moje ženke glas
Na levo, na desno, polka
- C-416 Moje dekle
Dekle, kdo bo tebe troštal
Frank Yankovic and his orch.
- B-008 Po zimi pa rožice ne cveto, val.
Veseli lovec, polka
- B-404 Odpiraj dekle kamrico, polka
Gorček žerjav, valzer
J. Pluth and his orch.

Write for free catalogue of all new SLOVENE RECORDINGS to

PALANDECH'S
536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

"PROSVETA"

2657 S. LAWDALE AVE.
Chicago 23, Ill. 19

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem.....

V slučaju, da je od strani upravnistva kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se lista popravil Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

GENE LISTU SO:

Za Zdrži. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolice je \$8.50
1 tednik in..... 8.80	1 tednik in..... 9.30
2 tednika in..... 5.60	2 tednika in..... 7.10
3 tednike in..... 4.40	3 tednike in..... 5.90
4 tednike in..... 3.20	4 tednike in..... 4.70
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 3.50

Za Evropo je..... \$11.00
Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Prištetni se sme le one člane iz družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prištetni, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawdale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

OBNOVLJENA ŽELEZNICA PRVAČINA—REPENTABOR

Simbol ljubezni in zvestobe primorskega ljudstva do domovine

Jože Bon

Zornov plug je vrigel zadnjo brazdo ob rob zarumeneloga travnika. Gospodar Zorn, doma iz okolice Gorice, je rekel svemu sedemletnemu sinu, naj odžene konja v hlev in ga nakrmi. Zorn se je vroč vlegel na zemljo. Ni se zbal prehlada. Gledal je v zamegljeno sonce, ki je leglo v kraje, kjer je briško dekle obrisalo s predpasnikom mokre oči.

"Hudič naj vas vzame!"—je sam pri sebi rekel, ko je zagledal pred seboj—trideset metrov daleč—italijanske fašiste, ki so se mu režali v obraz in mu moleli pod nos bel, res bel kruh. Zorn ni imel tako belega kruha. Roka mu je sama od sebe šla v žep in potegnila iz njega kruh, ki je bil po barvi tako tuj onemu onstran meje. Skoraj črn, je še bolj črn izgledal v njegovih belih zobeh, ko je vanj zagrizel in se z globokim vzdihom ozrl na pravkar zorano njivo.

"Le imejte ga, saj ni vaš! Kako ubogi izgledate, ko prodajate za belino kruha svojo dušo!" Italijanski fašisti so se čudili mirnemu kmetu Zornu, ki je tako mirno in sladko jedel na svoji zemlji pridelan kruh, in so nekam zabuljeno pogledavali in

zavijali oči, ko je iz Baške doline prisopihal poseben vlak. S posebnim vlakom so se pripeljali v Gorico zastopniki in uslužbenci slovenske železnice. Prišli so, da vidijo osvobojeno Primorsko in da bodo pričali obnovljeni železnici od Prvačine do Repentabora.

V Gorici, postaja Sveta Gora, je sto in sto oči zahrepenelo čez preko ceste, kjer so italijanski fašisti, vsi vznemirjeni zaradi zvokov ljubljanske železničarske godbe, opletali z rokami in dajali vznemirjena navodila svojim slugam. Ob oknu na postaji Gorica-Sveta Gora je gledala Marija Mlinar iz Ljubljane krivično mejo. Pohitela je z vlaka, da vidi "Šfrancosko" linijo. Nekaj časa je gledala preko ceste, kjer teče meja in se potem na ves glas zasmejala: "In to naj bo meja!"

Z one strani—"italijanski"—se je na dvokolesu pripeljalo mlado dekle. Bila je lepa in mlada. Melodija Kozinovega "Na juršk na juršk" ji je zavrla kolo. Obstala je. Na "naši" strani je zagledala prijateljico, ki je komaj sto metrov od nje stala: "Pozdravi mi Alberta!"

Gorice, ki še vedno trpi pod terorjem, se je spojila s smehom Mlinarjeve. Vlak je zapiskal in odpeljal potnike naprej do Prvačine, kjer so ga sprejeli navdušeni domačini. Svojih tisoč ljudi je sprejelo potnike. Godba, pevski zbor, ki je pel pesem o delu: "... jej, uzmi kramp i radi Lijak sam!"—so navdušeno pozdravili zastopnike oblasti, zlasti ministra tov. Lidijo Sentjurčevico, in ognjevitno potrdili njenim besedam, ko je izrekla priznanje primorskemu osvobojenemu ljudstvu v prvih mesecih dela in dala navodila za naprej, za boljše življenje vseh Primorcev.

Slika iz učiteljske stavke v Minneapolisu. Stavka je nastala, ker je šolski odbor zavrgel zahtevo za zvišanje plač. Priznava, da so plače nizke, toda ni denarja. — Za militarizem in novo vojno ga je pa dovolj! Prav tako za podpiranje reakcionarnih režimov križem sveta.